

validum, jam sponsalia dirimuntur. Sed huic recte respondent *Pal. Laym. et Holzm. cum Glossa ib. verb. Vota violata*, quod hoc nihil aliud probet, nisi quid votum satis esset validum respectu ad nuptias cum alio contrahendas, quas mulier intentabat; et ideo Pontifex ipsam declaravit ream de voto violato; sed minime probat validum fuisse respectu ad virum, quocum prius sponsalia contraxerat.

Secunda verò sententia affirmat, et hanc tenent *Pontius l. 12. c. 11. n. 3. et c. 12. n. 4. Petrocor. t. 4. p. 280. v. Instabit. Suan. l. 2. de Voto c. 4. n. 15. Conc. p. 270. n. 7 et 9. cum Gonet et Led. Azor. l. 11. c. 21. qu. 10. cum Rirk. Ang. et Major. Escob. n. 233 et 237. cum Vasq. Diana et Bon. p. 5. num. 13. cum Sot. Nald. Gutt. Henr. et Rodr. item Cajet. Turr. Prepos. Lop. Verac. Manuel. etc. ap. Sanch. l. 1. D. 46. n. 7, qui vocat probabilissimam, et communiter probabilem vocant et tutam *Salm. cap. 2. n. 33. Pal. p. 20. n. 3 et 6. Cabas. l. c. et Laym. n. 7.* Eamque absolutè docet *D. Th. suppl. qu. 53. art. 1. ad I.* : *Propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.* Ratio S. Doctoris est, quia ubi duæ concurrunt obligationes, potior est præferenda. Ratio alia, quam communius tradunt, est quia promissio sponsalium censetur semper facta sub conditione, nisi melior status eligatur. Idque valere dicunt etiam sponsalia fuerint jurata, quia (ut pluries supra dictum est) juramentum sequitur naturam contractū. Et adest etiam de hoc *Decisio S. C. Conc. ap. Pitton. de Matr. n. 2513. edita 5 Martii an. 1701*, ubi dictum fuit votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris statū irritare sponsalia etiam juramento firmata. Nec officere aint præfatum textum in *cap. Veniens*, ubi dicitur *de fide mentita*, ex quo Adversarii arguant illicite mulierem vovisse castitatem per sponsalia contracta; nam probabiliter respondet *Pont. loc. cit. num. 5. Papam sic dixisse*, quia agebatur de foro externo; cùm enim votum fuisse secretum, et sponsalia publica, de his quidem constabat, non autem de voto; unde de foro externo meritò censendum erat fidem fuisse violatam. Item respondent *Petrocor. et Concina*, et fortè melius, quod ideo Pontifex fœminam ream dixerit de fide mentita, non quia voverat in præjudicium sponsalium, sed quia in fraudem ipsorum, nempe ut sponsum eluderet, et deinde nuberet alteri per dispensationem voti, quam jam petebat. Utraque sententia est probabilis. Recte autem inquit *Concina num. 10*, quod si Sponsus votum ederet, ut sponsam eluderet, scil. petendo dispensationem post votum, ut alteri nuberet, tunc graviter peccaret, et priora sponsalia deberet implere. Item probabilius dicunt *Salm. d. n. 33. cum Reb. et Aversa*, quod etiamsi sine animo eludendi sponsus voverit castitatem, si postea obtineat dispensationem voti, non poterit aliam ducere, quia prior obligatio non omnino extinguitur, sed tantum suspenditur, donec castitas servatur. Sed non omnino improbabiliter *Bon. n. 16. et Sanch. D. 56. n. 8*, id negant, quia per votum priora sponsalia omnino solvuntur: unde, cùm*

obligatio illa omnino sit extincta, per dispensationem voti non reviviscit; et huic consentit etiam *Conc. l. c. quamvis addat teneri de honestate Sponsum ducere despousatam, ut scandala et inmurmura vitentur.*

874. — *Dubit. 2. ad quid teneatur vir qui vovit Religionem, Ordines, vel Castitatem, et postea mulierem cognovit sub promissione Matrimonii?* Vide dicta *Tom. 2. l. 3. n. 649. ubi tenuimus cum Less. Sanch. Lugo, Vasq. Con. etc. (contra Laym. Salm. etc.)* quod si mulier fuerit inscia voti, non obstante voto, ille tenetur ad Matrimonium, sive ejus promissio fuerit vera, sive ficta; et etiamsi mulier fuerit conscientia voti, probabilitet tenetur petere dispensationem. Utrum autem casu quo mulier fuerit inscia voti, possit Sponsus eam ducere sine dispensatione? Negant *Salm. de Rest. c. 3. n. 3. Lugo de Just. Dist. 12. n. 41. et Pont. l. 6. c. 12. n. 8*, quia, cùm de facili possit, tenetur utriusque obligationi satisfacere. Sed negant *Tamb. Dic. l. 5. n. 36. et Spor. de Matr. cap. 3. n. 601; item Less. Trull. et Candido apud Salm. l. c. quia tunc cessat, sive omnino suspenditur obligatio voti, cùm revera non possit tunc utriusque obligationi satisfieri, et prævaleat (ut diximus) obligatio Matrimonii ineundi. Contracto tamen Matrimonio, eo casu non poterit vir petere debitum; et ideo recte subdit *Tamb. cum Less.* adeoque dispensationem obtinendam esse, ut etiam petere valeat.*

875. — « X. Per Matrimonium validum sponsalia dissolvuntur, » saltem quoad eum qui non contraxit matrimonium; quoad eum » verò qui contraxit, non extinguiri obligationem, si alter expectet, » sed suspendi, et matrimonio isto soluto, teneri ad implenda » sponsalia priora, docet *Pont. contra Sanch.* qui vult omnino » dissolvi. Vide *Dian. p. 3. t. 4. R. 209.* »

Quæritur, an per Matrimonium subsequens omnino dissolvantur sponsalia antecedentia? Certum est quod, durante Matrimonio post sponsalia cum alia contracto, cessat illorum obligatio, ex c. *Si inter. de spons. et c. 1. de spons. duor.* Dubium est an, illo soluto per mortem conjugis, urgeat obligatio priorum sponsalium? *Prima* sententia negat et hanc tenent *Bon. p. 2. n. 1. Laym. c. 2. in fine. Wigandt tr. 16. n. 25. Conc. p. 272. n. 13.* (qui huic inclinat) *Escob. n. 241. cum Bec. Fill. Henr. Rodr. Vill. Machad. ac Sanch. l. 1. D. 48. n. 3. cum Palud. Manuel. Gabr. etc. cum S. Bonao.* qui sic ait: « Jurantem sponsalia, » aliudque ineuntem Matrimonium amplius non obligari. » Ratio quia obligatio semel extincta nunquam reviviscit ex c. *Queris. de Consec. Dist. 4. Secunda* verò sententia mihi absolute probabilior affirmat, et hanc tenent *Pont. l. 12. c. 13. n. 4. Ronc. p. 138. q. 6. R. 1. Pal. p. 21. n. 4. cum Conc. Led. Adriano etc. ac Salm. cap. 2. n. 39.* qui, licet contraria probabilem vocent, hanc tamen veriore putant *cum Gonet, Sylvio, Leand. Vega et aliis.* Ratio quia nullo jure probatur, quod sponsalia per Matrimonium subsequens omnino irritentur: non jure positivo, quia nullibi hoc habetur: non naturali, quia obligatio sponsalium durante Matri-

monio cum illa persona imito, utique pro illo tunc non obstringit, et ideo suspenditur quidem, sed non extinguitur, prout patet in eo qui post votum Religionis Matrimonium consummaret, hic enim mortuo coniuge teneretur quidem votum adimplere. Nec valet dicere cum *Sanch.* quod hoc procedat quando vinculum supervenientis sit diversæ rationis, non vero si vincula sint ejusdem, ut sunt Matrimonium et sponsalia; nam respondeatur, nihil referre quod obligatio subsequens sit ejusdem vel diversæ rationis, semper ac possit primæ obligationi satisficeri; tantummodo attendenda est conditio vinculi subsequentis: si illud est perpetuum, utique extinguitur prima obligatio; si vero est temporale, illa suspenditur donec impleri possit vinculo cessante, prout si quis venderet equum unius, et deinde venderet et traderet illum alteri, casu quo rediret equus in dominium ipsius, certè tenetur eum tradere primo emptori, ut colligitur ex *L. 15. Cod. de Rei vend.*

876. — « XI. Si Sponso nova superveniat hæreditas, ita ut illi » Sponsa jam sit inæqualis, non habet ideo jus resiliendi; quia » non est deceptus in conditione Sponsæ, in qua nulla facta est » mutatio. Idem est de sponsa, si ipsi hæreditas nova superveniat; » *Sanch. Con. Regin. Dian. p. 3. t. 4. R. 286.* »

Ita cum *Busemb.* sentiunt communissimè *Pal.* p. 28. n. 5. *Sanch. l. 1. D. 59.* n. 7. *Conc.* p. 276. n. 23. *Ronc.* p. 139. q. 8. v. *Aliqui,* et *Escob.* n. 306. cum *Gutt.* Sed contradicunt *Hurt.* *Trull.* *Leand.* et *Ochagao.* apud *eund.* *Escob.* n. 304. (qui probabile putat) eò quod in tali casu jam accedit notabilis rerum mutatio. Juxta autem primam sententiam dicit *Croix* n. 160, quod si quis contraxerit sponsalia cum una, et postea offeratur ei conjugium cum altera ditione, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio. Sed si qualitas secundæ Sponsæ esset excedenter melior, ego non auderem Sponsum omnino damnare, si cum illa contrahere vellet; licet enim in hoc casu non mutetur status Sponsæ, sive sponsalium, tamen (ut communiter dicunt DD.) sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus: unde sicut non teneretur Sponsus illa exequi cum magno suo damno, ita nec teneri, alicui videri posset, cum amissione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur ex *L. un.* *C. de Sent.* quæ pro eo etc. juxta dict. *Tom. 2. l. 3.* n. 301. Et sic invenio, in Vita S. Joannis à Capistrano c. 9. sensisse plures Theologos in hujusmodi casu, quamvis ipse S. Joannes contrariae fuerit sententiæ, à qua revera abscedere nec unquam ego consulere auderem.

877. — Quæritur pro complemento hujus puncti, an dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia? Affirmant *Menochius apud Croix* n. 101. Et sic etiam sentire debent omnes illi qui dicunt, *Trident. sess. 24. c. 1.* jam declarasse quod hujusmodi Matrimonia sine consensu Parentum celebrata, ab Ecclesia sint prohibita; ita enim dicunt *Petrocor. t. 4. p. 413.* *Ronc.* p. 269. q. 3. atque *Fagnan.* *Gonet.* *Sayr.* et *Marchant.* apud *Episc.* *Muscettula in sua Dissert.* de filiis, etc. pag. 10. n. 11. qui proinde ex præ-

fato textu (p. 224. n. 330. *ibid.*) infert dissensum Parentum esse verum impedimentum impediens Matrimonium. Sed communiter id negant ipse *Croix loc. cit. cum Gab. Sanch. l. c. D. 14. n. 2.* *Laym. c. 1. n. 14.* *Holzm.* p. 167 et 287. cum communi, ut testatur *Elbel.* p. 368. n. 9. etiam cum communi, *Spor.* n. 202. et *Boss. c. 11. n. 106.* Hi dicunt, quod sponsalia filiorum ex hoc solo capite, quod sint inita sine consensu Parentum, nequeant irritari, quia eorum consensus non de necessitate, sed tantum de honestate à Jure Canonico requiritur. Excipiunt tamen, nisi magnum scandalum ex tali Matrimonio timeatur, eò quod virtus iustitiae non possit obligare ad actum qui sine peccato impleri nequit; ita *Laym. l. c. v.* *Enim vero, Nao. c. 16. n. 18.* *Holzm.* n. 167 et 266. ac *Sanch. l. c. n. 3. cum Cord. Gutt. et Lop.* Et hoc addit *Sanch. ib. cum Lop.* valere, etiamsi nulla sit disparitas inter contrahentes. Advertunt tamen ipsi *Sanch.* et *Holzm.* cautè considerandum esse hoc scandalum; sæpe enim (ut dicunt) minæ, et discordiarum pericula jactantur, que postea, teste experientia, ubi nuptiæ contractæ sunt, facile cessant, et animi conciliantur. Sed redeundo ad quæsumum, ego censeo dicendum cum *Ronc.* p. 140. q. 9. R. 1. qui citat *Laym.* et *Gutt.* quod si pater injustè dissentiat à tali Matrimonio, filius non possit à sponsalibus recedere, et tam ipse quam pater peccarent, si vellent ea dissolvere. Secus vero, si pater justè contradicat, nempe si Matrimonium vergeret in dedecus Familiæ; tunc enim sponsalia illa non obligant, cum nemo possit obligari ad exequendam rem injustam. Et idem dicunt *Laym.* et *Sanch. l. c.* cum aliis communiter, si ex tali Matrimonio magna scandaia sint oritura inter propinquos. Posse etiam (addit *Ronc. R. 2.*) filium solvere sponsalia, si pater justè minetur ex hac ratione; et ego subdo etiam si injustè, quia omnia sponsalia intelliguntur contrahi (ut diximus n. 863.) sub hac conditione, si non accedat talis mutatio, unde grave sit contrahere Matrimonium. Excipe, nisi hæc ex hac ratione jam fuerit prævisa, quia tunc contrahens merito censemur juri suo cessisse.

878. — « Resp. 2. In supradictis causis, quando manifestæ sunt, non requiritur auctoritas Judicis ad dissolvida sponsalia, » alioqui requiritur. Quod si sponsus, cognito suo jure resiliendi, » nihilominus carnaliter cognoverit sponsam, censemur tacite » suo juri renunciasse, et sponsalia ratificasse, *Laym. c. 1.* » *n. 23.* »

Dub. 1. An ad sponsalia solvenda semper requiratur auctoritas Judicis? Resp. Certum est 1. quod si sponsalia sint publica, et causa publica ac certa, non requiritur auctoritas Judicis, et idem dicendum, si sponsalia sint occulta, et causa occulta; ita *Sanch. l. 1. D. 69. n. 3.* *Pont. l. 12. c. 18. in fin.* *Nao. c. 22. n. 28.* *Holzm.* n. 277. et *Pal.* p. 31. n. 1. cum *Sylo.* *Val.* *Gutt.* et *Reb.* Certum est 2. quod si causa sit dubia jure, vel facto, omnino requiritur auctoritas Judicis; *Sanch. n. 8.* *Holz.* et *Palud.* cum *Gutt. l. c.* Quando autem sponsalia sunt publica, et

causa occulta, tunc etiam requiritur auctoritas Judicis; sed non sub culpa gravi, nisi inde grave scandalum timeatur; *Pontius c. 18. n. 8. Holzm. l. c. Pal. n. 2. cum Nao. Lop. et Gutt. ac Sanch. n. 6. cum Sylo. An. et Vega.* Si vero causa illa non possit coram Judice probari, nec etiam sub levi auctoritas Judicis exigitur, ut ait *Sanch. n. 7. cum Palud. et Henr.* Casu autem quo defectus alterius partis jam probari possit, sed sit occultus, debet pars innocens alteram commonere, et minari quod manifestabit defectum, et si ipsa non acquiescit solutioni sponsalium, licet poterit defectum ad judicium deferre. (*V. Not. VII, pag. 364.*) ut aiunt *Laym. c. 2. n. 12. Pont. n. 8. Sanch. l. 1. D. 70. n. 2. et Pal. n. 4. Con. et Reb.*

Dubit. 2. quænam probatio requiratur ad solvenda sponsalia? Distinguendum: Si agitur de probando impedimento, sive dirimente sive impeditum, tam in foro interno quam externo, sufficit unus testis juratus, ex c. *Super eod. de Test. et Attest.*, etiamsi testis ille sit criminosus, et non citatus, sed à parte productus; et etiamsi clam deponat, et sine manifestatione sui nominis: Ita *Sanchez l. 1. D. 71. n. 2. 3 et 4. Holzm. n. 277. Viva q. 2. ar. 9. n. 1. Croix n. 215 et 217. Pal. p. 32. n. 3. cum Gutt. et Salm. c. 2. num. 110. cum Aversa, et Coninc.* Et hoc, etiamsi sponsalia fuerint jurata, ut verius tenent *Sanch. n. 8. Salm. n. 111. cum Coo. Gutt. Trull. Aversa et Gabr. ac Pal. n. 6. (contra Palud et Lop. ib. n. 5.)* quia testis oculatus, et juratus, magis probat quam fama, quæ certè sufficit ad solvenda sponsalia etiam jurata; vide dicenda n. 997. Dub. 2.

Si vero agitur de probanda alia causa, quæ non sit impedimentum, sed tantum quæ det alteri jus resiliendi, ut deformitas, fornicatio sponsæ, etc. quoad forum externum requiruntur saltem duo testes fide digni, deponentes sub juramento, ut alii dicunt et communius, prout *Sanch. n. 7. Pal. n. 8. Laym. c. 2. n. 12. et Salm. n. 114. cum Con. Gutt. Trull. et Gabr.* Quia (ut aiunt) in c. *Veniens, et c. In omni, de Testib.* dicitur duos testes requiri, ubi agitur de prejudicio tertii. Verum sufficere unum testem fide dignum dicunt *Palud. et Aversa, apud Salm. n. 115.* (qui cum *Trull.* horum sententiam probabilem putant), quia durum est compellere virum ad ducendam Sponsam, quam ab aliquo fide digno audit, et prudenter jam suspicari potest fuisse fornicatam. Et revera hæc sententia satis probabilis mihi videtur, loquendo de fornicatione Sponsæ, cum agatur de vinculo perpetuo matrimonii, et ideo ob talen suspicionem viri prudenter judex timere potest infelicem exitum ex hoc conjugio proventurum. Et huic sententiae re ipsa expressè consentiunt ipsi *Laymann et Pall. II. cc.* dum aiunt, quod, stante probabili timore infelicitis exitus, licet potest vir a sponsalibus recedere. Quoad forum autem internum, convenient D.D. cum *Sanch. l. 1. D. 73. num. 2. Pal. n. 8. Croix n. 215. cum Gobat. et Salm. num. 108. cum Con. Aversa, et Dic.* sufficere ad solvenda sponsalia unum testem fide dignum, minimè de mendacio suspectum,

et testantem de certa scientia; vel etiam opinionem probabilem de causa sufficienti ad solutionem, ut idem *Sanch. lib. 1. D. 69. n. 9. Croix n. 217. et Viva, q. 2. a. 9. n. 1.* Hinc subdunt *Viva*, et *Sanch. cum Lopez ibid.* quod si vir doctus affirmet causam esse sufficientem, licet poterit pars innocens resilire.

CAPUT II.

DUBIUM I.

Quid sit, quæ ejus materia, forma, et minister.

879. Quid sit Matrimonium? Et in quo consistat ejus essentia?

— 880. Quæ sit Materia Sacramenti Matrimonii? — 881. Ob quem finem liceat nubere? — 882. Distinguuntur tres fines. Dub. 1. An liceat nubere principaliter in remedium concupiscentiæ? — 883. Dub. 2. An ob fines extrinsecos? — 884. Quomodo peccent contrahentes in mortali? — 885. Quæ requirantur ad contrahendum Matrimonium per Procuratorem? — 886. Quid, si qui dedit mandatum sine animo contrahendi, antequam Matrimonium contrahatur, mandatum ratificaverit? — 887. Qualis consensus sufficiat ad contrahendum? Quid, si quis fictè contrahit? An verba sint necessaria ad valorem? — 888. An sint necessaria de precepto? — 889. An sufficiat ad contrahendum donatio annuli, vel traductio Sponsæ? — 890. An sufficiat consensus conditionatus? — 891. Quid, si conditio sit necessaria, aut turpis aut contra substantiam Matrimonii? — 892. Quid, si apponatur conditio, si pater consenserit? Dub. 1. Quid, si pater taceat? — 893. Dub. 2. Quid, si pater primo dissentit, et postea consentit? — 894. Dub. 3. Quid, si tempore conditionis pater erat mortuus? — 895. An impleta conditione requiratur novus consensus? — 896. In quo differat conditio à Demonstratione, Causa, Modo, et Die. — 897. DISSERTATIO de Ministerio, et Forma Matrimonii. — 898. Solvuntur objectiones. — 899. Ullationes ex nostra sententia.

879. — « RESPOND. Est Sacramentum inter baptizatos, quo vir et mulier sibi mutuo legitimè corpora sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum prolis suscipienda, et remedium concupiscentiæ. Materia ex qua, et proxima, est mutuus consensus externis signis expressus, quatenus habet rationem traditionis. Foma autem est idem consensus, quatenus habet rationem acceptationis. *Suar. tr. 3. d. 2 s. 1. a. 1. Sanch. Vasq.* Minister non est Sacerdos, sed ipsi contrahentes, quia hi ponunt materiam et formam. Porro Matrimonium dicitur ratum, quando contractus est factus, etsi non sit secuta copula carnalis; consummatum vero dicitur quando ea secuta est.»

Matrimonium dicitur à *Matris munere*, ut ait D. Thom. sive *ut Mater fiat*, ut D. August. Ante Christi adventum Matrimo-